

Geliş Tarihi / Received Date

04.07.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date

04.11.2022

Sosyal Medyada Z Kuşağına Yönelik Nefret Söylemi: Ekşi Sözlük Örneği

Hate Speech Against Generation Z in Social Media: The Example of Ekşi Sözlük

Hilal Özlem ABUŞOĞLU¹**Bahar BALCI AYDOĞAN²**

Öz

Farklı özelliklere sahip bireyler ya da gruplar, zaman zaman eşit olmayan muamelelere uğramakta ve bir tehdit olarak algılanarak çeşitli nefret söylemlerine maruz kalmaktadırlar. Bu söylemlerin günümüzde herhangi bir denetimden geçmeden kolayca yayıldığı ortamlardan en önemlisi de sosyal medyadır. İletişim teknolojilerinin sunduğu özgürlüklü ortam birbirinden farklı düşüncelerin özgürce dolaşımını olanaklı hale getirirken, diğer taraftan ötekileştirmelere ve nefret suçlarının işlenmesine de zemin hazırlamaktadır. Bu çalışma, sosyal medya kamusal alanında sıklıkla ötekileştirmeye maruz kalan Z kuşağına yönelik Ekşi Sözlük'teki nefret söylemi pratiklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda ilk olarak Ekşi Sözlük'te Z kuşağı ile ilgili açılan başlıklar detaylı taramayla bulunmuş ve elde edilen 227 başlık içinde en fazla entry (girdi) sahip olduğu için Z Kuşağı başlığı örneklem olarak seçilmiştir. Bu başlık altında yer alan 1610 yorum 15 Haziran 2022 tarihinde herhangi bir veri kaybı olmaması amacıyla Selenium test aracı ile çekilmiştir. Analiz için elde edilen entryler daha sonra nefret söylemi kategorilerine ayrılarak betimsel analizi yöntemi ile yorumlanmıştır. Çalışma sonucunda Z kuşağının, sosyal medya bağımlısı, apolitik ve toplumsal değerlerden uzak bireyler olarak yansıtıldığı görülmüştür. Aynı zamanda çeşitli küfür, hakaret ve düşmanca ifadelerle de nefret söylemlerine maruz kaldıkları saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler Nefret Söylemi, Ötekileştirme, Z Kuşağı, Sosyal Medya, Ekşi Sözlük.

Abstract

Individuals or groups with different characteristics are treated unequally and are exposed to various hate speeches by being perceived as a threat. Today, social media is the most important of the environments where these discourses spread easily without any control today. You could delete this section, and type your abstract without changing the format. This study aims to reveal the hate speech practices in Ekşi Sözlük for the Z generation, who are often exposed to othering in the social media public realm. First of all, in this context, the

¹ Sorumlu yazar, Dr. Erzurum / TÜRKİYE, E-mail: hizlem@gmail.com, ORCID ID:0000-0002-9756-1167

² Öğr. Gör. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Ula Ali Koçman MYO, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Programı, Muğla/ TÜRKİYE, E-mail: baharbalci@mu.edu.tr, ORCID ID:0000-0003-3207-5595

titles is opened in Ekşi Sözlük about the Z generation are found by a detailed search and the Z Generation title with the highest number of entries is selected among the 227 titles obtained. 1610 comments under this title are taken on June 15, 2022 with the Selenium test tool in order to avoid any data loss. The entries obtained for the analysis are divided into hate speech categories. Then, these inputs are evaluated by a descriptive analysis method. As a result of the study, generation Z, social media addicts, they are shown as individuals who are apolitical and far from social values; profanity. It was also determined that they were subjected to hate speech with hostile expressions.

Keywords *Hate Speech, Othering, Generation Z, Social Media, Ekşi Sözlük.*

Giriş

Jürgen Habermas kamusal alanı "Özel şahısların, kendilerini ilgilendiren ortak bir mesele etrafında akıl yürüttükleri, rasyonel bir tartışma içine girdikleri ve bu tartışmanın neticesinde o mesele hakkında ortak kanaati, kamuoyunu oluşturdıkları araç, süreç ve mekanların tanımladığı hayat alanı" olarak tarif etmektedir (2020: 30). Kamusal alan konusunda görüşleri referans alınan bir başka düşünür Hannah Arendt ise *İnsanlık Durumu* adlı eserinde kamusal alanı iş, emek ve eylem kavramları üzerinden ele almaktadır. Düşünür iş ve eylemin gerçekleşebilmesi için çoğulluğa ihtiyaç duyulduğunu belirterek bu çoğulluğun gerçekleşebilmesinin de kamusal alandaki etkinlikle mümkün olduğunu dile getirmektedir. Ona göre kamusal alan insanların plansız olarak bir araya geldiği ve toplumun ortak meseleleri hakkında düşünsel bir eylem gerçekleştirdikleri alandır (1994: 17). Bu tanımlardan hareketle kamusal bir alan olarak sosyal medya da günümüzde farklı düşüncelerin dolaşıma sokularak kamuoyu oluşturulan bir alan olarak kabul edilmektedir. Bu alan sosyal medyanın sunduğu imkanlar ile düşünce özgürlüğünü güvence altına alan demokratik bir zemin olarak kavranmaktadır. Ancak sosyal medyada bireyler kendilerini ifade ederken aynı zamanda ırk, din, dil, etnik köken, cinsiyetçilik, engellilik ve yaşlılık gibi nefret söylemi kategorilerinin oluşmasına da neden olabilmektedirler. Oysa ki, kamusal bir alan olarak sosyal medyada ifade özgürlüğü Dacheux'nün, Habermas'çı düşünceden ödünç aldığı şu ifadelerle kavranmalıdır: "Demokrasinin olabilmesi için gerçek bir politik iletişimin olması gereklidir, yani halkın genel çıkarı hakkında söylemlerin ve karşıt imajların kamusal alanda değiş tokuşu gereklidir" (2019: 80). Buna rağmen sosyal medya karşıt imajların değiş tokuşundan daha çok, farklılıkların ayrımcı söylemlerle yok edilmeye çalışıldığı bir zemin haline dönüşmektedir. Özellikle çağın popüler konularından olan kuşak farklılığı söz konusu olduğunda genellikle bir kuşağın kendinden sonraki kuşağı olumsuz bir söylemle imlediği söylenebilir. Halbuki Chen'e göre her kuşak, yaşadığı zaman diliminin gerektirdiği değerleri, tutumları ve yaşam tarzlarını benimsemektedir (2010: 132). 2000 yılı ve sonrasında doğan Z kuşağı üyeleri de teknolojinin içine doğan Kristal Kuşak, İnternet Kuşağı, Next Generation, Kuşak I, Instant Online ve iGen kuşağı isimleriyle anılmakta ve tutum, davranış, yaşam tarzı ile sosyalleşme biçimleri gibi hususlarda önceki kuşaklardan keskin bir biçimde ayrılmaktadır. Böylesi bir ayrılık Z kuşağının nefret söyleminin odağına oturmasına neden olmaktadır. Sosyal medyada nefret söylemi araştırması yapan araştırmacılar çevrim içi ortamda nefret söylemine ilişkin tetikleyici itkinin "sosyal bulaşma" olduğunu belirtmektedirler. Sosyal bulaşma Gustava Le Bon'un ifadesiyle topluluk içinde egemen olan bir fikrin bireylere aktarılması ve bunun sonucunda da

kolektif bir eylemin ortaya çıkmasını anlatmaktadır (Le Bon, 1999: 14). Grup sosyalleşmesi ve sosyal bulaşma kişilerin, çevrim içi içerik üretim kurallarının dışına çıkmasına ve nefret içeren paylaşımların dolaşıma girmesine neden olmaktadır (Gallacher ve Bright, 2021: 29). Nitekim Ekşi Sözlük'te de Z kuşağından önceki kuşaklar, sosyal bulaşma nedeniyle benzer olumsuz düşüncelerini pekiştirmekte ve Z kuşağına nefret söylemiyle varlık imkânı dahi tanımamaktadır. Bu çalışmada çevrim içi popüler sözlüklerden Ekşi Sözlük'te Z kuşağına yönelik nefret söyleminin nasıl inşa edildiği analiz edilmektedir. Bu bağlamda Z Kuşağı ile ilgili Ekşi Sözlük'te 227 başlık tespit edilmiş ve bu başlıklardan en fazla entry alan Z Kuşağı başlığı çalışmanın örnekleme olarak belirlenmiştir. Z Kuşağı başlığı 15 Haziran 2022 tarihi itibarıyla 161 sayfadan oluşmakta ve 1610 entry içermektedir. Bu entryler veri kaybı olmaması adına Selenium test aracı kullanılarak toplanmıştır. Daha sonra nefret söylemi içeren içerikler tespit edilerek kategorilere ayrılmış ve betimsel analiz yöntemi ile yorumlanmıştır. Bu doğrultuda da aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

AS1: Z Kuşağı Ekşi Sözlük'te ne tür nefret söylemlerine maruz kalmaktadır?

AS2: Z Kuşağı Ekşi Sözlük'te en fazla hangi nefret söylemi türüne maruz kalmıştır?

Z kuşağıyla ilgili literatürde birçok çalışma bulunmasına rağmen bu jenerasyonun nefret söylemleri ile nasıl ötekileştirildiğine dair araştırmalara rastlanmamıştır. Bu da çalışmanın özgün değerini oluşturmaktadır.

Sosyal Medyada Nefret Söylemi ve Ekşi Sözlük

Nefret söylemi söz konusu olduğunda ırka veya etnik kökene diye başlayıp oldukça alışılmış bir biçimde sıralanan, dini görüş, sınıfsal farklılık, milli köken, cinsiyetçilik, engellilik ve yaşlılık gibi nefret kategorileri akla gelmektedir. Bu kategorilerdeki nefret içerikli söylemlerin sosyal medyada yazı, ses, görüntü ya da multimedya üzerinden yararlanarak çoğaltılması ise bu alanın mahiyetine gölge düşürmektedir. Nefret sözcüğünün fonetiği her ne kadar çeşitli dillerde farklı olsa da ortaya çıkardığı anlam neredeyse aynıdır. Nefret, olumsuzluk yüklü bir duygudur ve “nefret kavramı Antik Grekçe'de ‘kedos’, Latince'de ‘odium’, İngilizce'de ‘hate’ ve/veya ‘hatred’, Almanca'da ‘hassen’, Fransızca'da ise ‘haine’” kelimelerine karşılık gelmektedir (Ataman, 2012: 50). Anne Weber, *Nefret Söylemi El Kitabı* adlı eserinde nefretin “muhakkak belirli bir kişiye veya gruba yönlendirilmiş yorumların” tümünü kapsadığını ifade etmektedir (2009: 3). Çoğunlukla bir gurubu hedef alan bu yorumların tamamı ötekileştirerek yok etmek duygusunu taşımaktadır. Türkçe'de ise nefret kelimesi Arapça kökenli bir sözcük olup, “1. Bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu; 2. Tiksini, tiksinti” anlamlarına gelmektedir (Ataman, 2012: 50-51). Türkçe'de ki anlamı tıpkı Weber'in de ifade ettiği gibi bir şeye yöneltmiş duygudur, ancak tiksini ve kötülük içeren duygular anlamına gelmektedir. Nefret söylemi kavramı ise Avrupa Birliği Bakanlar Komitesi'nin 30 Ekim 1997 tarihli tavsiye kararında şöyle ifade edilmektedir: “Nefret söylemi, ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığını, Yahudi düşmanlığını veya hoşgörüsüzlüğe dayalı diğer her türlü nefret biçimini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimini kapsar” (Weber, 2009: 3). Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ise *Nefret Suçları ile Mücadele: İstatistik, Mevzuat ve Ulusal Girişimlere Genel Bir Bakış* adlı raporunda, nefret suçunu şu şekilde tanımlamıştır: “Mağdurun, mülkün ya da işlenen bir suçun hedefinin, gerçek veya hissedilen ırk, ulusal ya da etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel ya da fiziksel engellilik,

cinsel yönelim veya diğer benzer faktörlere dayalı olarak benzer özellik taşıyan bir grupta gerçek ya da öyle algılanan bağı, bağlılığı, aidiyeti, desteği ya da üyeliği nedeniyle seçildiği, kişilere veya mala karşı suçları da kapsayacak şekilde işlenen her türlü suçtur" (Binark, 2010: 13). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına göre ise nefret söylemi aşağıda yer alan durumları kapsamaktadır (Weber, 2009: 4):

- Kişi veya gruplara yönelik nefretin belirli bir ırka ait olmaları nedeniyle kışkırtılması
- Farklı inançlar nedenlerle nefretin kışkırtılması
- Milliyetçilik ve etnik merkezilik şeklinde ifade edilen hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret türlerinin kışkırtılması.

Sosyal medyada nefret söylemi üretimi ise her geçen gün farklı bir biçim almaktadır. Yazının, sesin ve görüntünün saniyeler içerisinde işlendiği bu kamusal zeminde ötekileştirme de aynı hızla inşa edilmektedir. Sosyal medyada ötekileştirme yapan kişi ya da insan grupları/toplulukları her ne kadar bir kimlik öğütme politikası yapıyor gibi görünse de aynı zamanda kendi kimliğini inşa etmek için ötekine ihtiyaç duymaktadır. Yani kişiler kimliğini inşa etmek için farklı bir kimliğe gereksinim duymakta ve kişilerin rakip kimliği ezme gücü arttıkça kendi kimliklerin güçlendirme potansiyeli de yükselmektedir. Güçlü kimlikler kimliğini inşa ederken bunu zaman zaman öteki kimlikler üzerinden yürüttüğü tanımlamalardan yola çıkarak yapmaktadır. Dolayısıyla ötekinin kimliği aşağılanan, karalanan ve yok edilmesi gereken kimlik olarak görülmektedir. Bu açıdan güçlü kimlik, ötekilik ve nefret üzerinden varlığını inşa etmektedir. Bu durum nefret suçlarının işlenmesine neden olmaktadır. Connolly'nin ifade ettiğine göre de: "Kimlik var olmak için farklılığa gereksinim duyar ve kendi kesinliğini güven altına almak için farklılığı ötekiliğe dönüştürür" (2020: 104). Neticede kimliğin yegâne güvencesi kimlik dışında bir öteki icat etmektir. Bunun sonucunda ise ötekinin varlığı genel olarak hazin bir sona mahkum edilmektedir. Sosyal medyanın farklı söylemlerin dolaşıma girmesine olanak sunmasıyla "öteki"nin nasıl inşa edildiği konusu ve nefret kavramının neyi ifade ettiği meselesi oldukça karmaşık bir hal almaktadır. Özellikle de nefret söylemi kavramının tanımını ve sınırlarını tayin etmek gün geçtikçe güçleşmektedir. Keyman'ın da vurguladığı gibi "Nefret söyleminin gücü, tanımsal ve sınırsal muğlaklığından gelmektedir" (2013: 9). Zira yeni iletişim ortamlarında nefret söyleminin yayılmasına olanak tanıyan sayısız uygulama bulunmaktadır. Bu uygulamalar nefret söylemi ve ona ilişkin unsurların saniyeler içerisinde yayılmasına neden olmaktadır. Ayrıca nefret söylemine ilişkin içeriklerin sıradanlaşarak dolaşıma girmesi nefrete yönelik toplumsal bir bağışıklığın oluşmasına zemin hazırlamaktadır ki bu alışılmışlık durumu çok risklidir. Çünkü bu durum sonuçları itibarıyla nefret söyleminin kuşaklar boyunca taşınmasına neden olabilmektedir. Özellikle kitle iletişim araçları kuşaklar arası nefret söyleminin yayılması ve aktarılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Çomu ve Binark, yeni iletişim platformlarının nefret söyleminin yayılmasında oynadığı role dikkati çekerek söz konusu uygulamaları şöyle sıralamaktadır:

"Yeni medya ortamlarında nefret söyleminin nefret siteleri, elektronik nefret postaları, forumlar, çevrimiçi haber siteleri ve okur yorumları, tarayıcı oyunları ve dijital oyunlar, IRC'ler (internet aktarmalı sohbet) ile çeşitli diğer sosyal ağ uygulamalarında yayıldığı görülmektedir. Ne var ki bunlar, yeni medya ortamındaki yegâne uygulamalar

olmadığından, nefret söyleminin yayılmasına olanak tanıyan uygulamaların bu sayılanlarla sınırlı olduğu düşünülmemelidir” (Çomu, Binark, 2013: 200).

Çevrim içi nefret söylemi endişe ve kaosa sebep olmaktadır. Gallacher ve Bright’ın da ifade ettiği gibi özellikle azınlıklar ve savunmasız grupların daha fazla hedeflendiği çevrim içi ortamlarda her ne kadar nefret söyleminin esas nedeni belirsiz olsa da aşağılama ve düşmanlık duyguları gütmeye nefretin oluşmasında itici bir neden olarak görülmektedir (2021: 1). Oysa ki sosyal medya, ifade özgürlüğünde fırsat eşitliği sağladığı gerekçesiyle yüceltilen bir alan olarak tanımlanmaktadır. Nitekim sosyal medyaya yüklenen eşitliğin teminatçısı olma rolü, benzer düşüncelerin bir araya gelerek safları sıklaştırması, farklılıkları ise elimine etmesi nedeniyle zedelenmektedir. Farklı düşüncelere açık ve duyarlı hale gelmesi beklenen insan ve/veya insan grupları, ötekileştirmenin ana aktörü olabilmektedir. McLuhan ve Fiore, yeni iletişim ortamlarında “öteki”nden sorumlu olunması gerektiğini hatırlatmaktadırlar: “Elektornik bilgi ortamında, azınlık gruplar sınırlanamaz ya da yok sayılamaz. Yeni ortamımız bizden bağlılık ve katılım bekliyor. Geri dönülmez şekilde bu işe bulaştık ve birbirimizden sorumluyuz” (2012: 24). Bireylerin, sosyal medya kamusal alanında ötekine karşı duyması gereken en temel sorumluluk duygusu ötekinin varlığını kabul etmek olmalıdır. Çünkü bireyler öteki olanla bağlarını kestiklerinde yakıcı ve yıkıcı öğütme politikaları hızlı bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Zira Binark’ın aşağıda sıraldığı gibi çok çeşitli nefret suçlarının ortaya çıkmasının altında yatan neden her daim ötekinin varlığını tanımak istememektir. Binark’ın ifade ettiğine göre:

“Homofobik, transfobik, heteroseksist cinsiyetçi, yabancı düşmanı, ırkçı, etnik milliyetçi ve ayrımcı nefret söylemi yeni medyanın özelliklerinden dolayı çok daha kolay bir şekilde yaygınlaşarak, sıradanlaşarak dolaşıma girmektedir. Sosyal medyada söylemlerin daha hızlı dolaşıma girmesi sonucu, her türlü ayrımcı ve dışlayıcı söylemsel pratikler kanıksanmakta, zaman içinde toplumdaki farklı kimlikler ve varoluş pratiklerini ötekileştirmekte, hatta yok edici eylemlere, diğer bir deyişle nefret suçlarına dönüşebilmektedir” (2011: 11).

Kamusal bir alan olarak sosyal medyada Ekşi Sözlük gibi çevrim içi sözlükler de kullanıcılarına düşüncelerini herhangi bir sınırlama olmadan dile getirebileceği hür bir alan sunmaktadır. Bilgisayar programcısı ‘ssg’ kullanıcı adı ile tanınan Sedat Kapanoğlu tarafından, 15 Şubat 1999 tarihinde kurulan Ekşi Sözlük, “Kutsal Bilgi Kaynağı” mottosu ile bir blog özelliği taşımaktadır. Ekşi Sözlük’e giriş, ya da kayıt ile dahil olunduktan sonra kullanıcılar tarafından çeşitli konularda başlıklar açılmaktadır. Okuyucular arama çubuğundan “başlık, #entry, @yazar” hakkında çeşitli yorumlara ulaşabilmektedir. Ekşi Sözlük metinler içerisinde yer alan hyperlinkler ve “bakınız” biçiminde verilen uyarılar sayesinde de çeşitli konular hakkında çağrışımlar yaratmaya uygun bir kamusal zemindir (eksisozluk.com, 21.06.2022). Zira böylesi bir olanak, amacı dışında kullandığında nefret söylemine ilişkin yıkıcı dili körüklemektedir. Nefret söylemi konusunda Ekşi Sözlük kullanıcıları, nefret ve ona ilişkin kategorilerin sınırlarını zorlayarak genişletmektedir. Farklı kullanıcıların çeşitli başlıklarda açılmış olan konular hakkında değerlendirmelerde bulunduğu bu platform, aynı zamanda ayrımcı söylemlerin de zemini haline gelmektedir. Ekşi Sözlük’te yazarların yaptığı yorumlar herhangi bir ön denetimden geçmeden, incelemeye tabi tutulmadan yayına alınmaktadır. Herhangi bir yasal ihlalden dolayı Ekşi Sözlük’e başvurulmadığı sürece içeriklerin hukuka uygunluğuna da bakılmamaktadır. Şikâyet olduğunda ise

yorumlar admin ve "gammaz" adıyla bilinen sözlük yazarları tarafından silinmektedir. Kurallara uymayan yazarlar da sözlükten çıkarılmaktadır (Öztekin, 2015: 930). Ekşi Sözlük, 2011 yılında nefret söylemiyle ilgili özel bir denetim projesi geliştirmiştir. Bu proje kapsamında oluşturulan "Ekşi Sözlük Nefret Söylemi Denetleme Yönetmeliği"ne göre nefret söylemi içeren yorumlar, "Nefret Söylemi Denetim Grubu" tarafından incelenerek silinebilmekte; nefret söylemi içeren paylaşım yapan yazarlar da üyelikten çıkarılabilmektedir (Ekşi Sözlük Nefret Söylemi Denetleme Yönetmeliği). Ekşi Sözlük Nefret Söylemi Denetim Grubu'nun tanımına göre nefret söylemi "ırk, etnik köken, dil, inanç durumu, fiziksel veya zihinsel engel, bölgesel farklılıklar, cinsiyet, cinsel kimlik ya da cinsel yöneliminden dolayı belirli kişi veya gruplara bu temel özelliklere dayalı, mevcut her türlü olumsuz önyargılardan beslenerek yöneltilecek nefret ve/veya şiddet oluşturabilecek nitelikteki ifadeler"dir (eksisozluk.com, 21.06.2022). Ekşi Sözlük bu proje ile nefret söylemlerine karşı önlem almayı amaçlamaktadır. Ancak nefret içerikli yorumların sadece şikâyet üzerine kaldırılması nedeniyle ayrımcı ifadelerin yayınlanarak, dolaşıma sokulmasının önüne tam olarak geçilememektedir.

Kuşak Kavramı ve Z Kuşağı

Kuşak kavramı bir toplumda yaklaşık olarak aynı zaman diliminde dünyaya gelen bireylerden oluşan yaş gruplarını anlatmak için kullanılmaktadır. Bu terim aynı zamanda bir nesil ile öteki arasında geçen dönemi de ifade etmektedir (Marshall, 2005: 439). Başka bir deyişle kuşak, belirli bir dönemde doğan insan kümesini ifade eder. Dönemin şekillendirdiği benzer değerleri, tutumları ve yaşam tarzlarını paylaşanlar o döneme ait özellikleri temsil ederken, diğer kuşaklar da kendi zaman dilimindeki özellikleri sergilemektedirler (Chen, 2010: 132). Bu tanımlardan hareketle kuşak kavramının sınıflandırılması yapılırken daha çok bireylerin doğum yıllarının dikkate alındığı görülmektedir. Ancak bu değerlendirmenin doğru olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu sınıflandırma yapılırken o kuşağı oluşturan bireylerin duygu, düşünce ve deneyimleri ile yaşam koşullarının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Çünkü aynı dönemde dünyaya gelmiş olsalar dahi her bireyin dünyayı algılama şekilleri, yaşama ve çalışma tarzları, kültürel özellikleri ve değer yargıları birbirinden farklıdır. Kuşak kavramıyla ilgili ilk çalışmalar Auguste Comte tarafından 1830'lu yıllarda yapılmaya başlanmıştır. Comte, kuşaklar arasındaki farklılıkların tarihsel süreçte yer değiştiren nitelikler olduğunu belirterek, sosyal ilerleme ve gelişmenin sadece bir kuşağın sonrakine ileteceği deneyimlerle mümkün olabileceğini dile getirmektedir (Comte, 1974: 636). Kuşak kavramını çalışan ilk isimlerden bir diğeri de sosyolog Karl Mannheim'dir. Düşünür aynı kuşaktaki insanların dünyaya ve yaşanan gelişmelere diğer kuşaklardaki insanlara göre nasıl farklı şekillerde bakabileceklerini anlatır. Bireylerin aynı kuşakta adlandırılabilmesi için de paylaşımları gereken kültür ve tarih, sosyal konum ve biyoloji gibi ortak özelliklerinin olması gerektiğini vurgular. Mannheim'e göre bir kuşağa mensup olan bireyler hem aynı kültürü paylaşmalı hem de aynı zaman diliminde doğmuş olmalıdır. Sadece aynı zamanda doğmuş olmak aynı kuşakta yer aldıkları anlamına gelmemektedir. Örneğin İtalya ve Kanada'da aynı zaman diliminde dünyaya gelen iki kişi, farklı kültürler içinde yaşadığı için aynı kuşak niteliklerini barındırmayabilmektedirler. Sosyal konum ve biyoloji de yine bireylerin aynı kuşak içinde anılmalarında önemli etkenlerdendir. Aynı sosyal konumlarda yer almayan bireyler benzer kuşakların

bireyleri olarak sayılmayabilirler (Mannheim, 1958: 378-404). Bu doğrultuda bir kuşak, benzer kültürel ve toplumsal olaylardan etkilenmiş, belirli dönemlerde ve sosyal konumlarda yaşamış, aynı yaş grubuna ait olan ve ortak değer yargılarına sahip kişilerden oluşmaktadır. Zemke ve arkadaşları da konuya Mannheim ile benzer bir noktadan yaklaşarak kuşakları sadece doğdukları tarih aralığı ile değerlendirmenin doğru olmadığını ifade etmiş ve kuşakları oluşturan bireylerin, duygu, düşünce ve tecrübelerinin de sınıflandırma da etkili olabileceğini savunmuşlardır (2013: 4). Bu açıklamalardan da bireylerin sadece aynı yıl doğmalarının aynı kuşakta yer almaları anlamına gelmediği anlaşılmaktadır. Tüm bu nedenler çerçevesinde kuşak kavramı ile ilgili pek çok sınıflandırma yapılmıştır. Ancak yine de araştırmacılar kuşakları genellikle doğum tarihlerini ele alarak belirlemişlerdir.

Günümüzdeki söz konusu kuşaklar; 1927-1945 yılları arasında doğan gelenekselci kuşak, 1946-1964 doğumlu bebek patlaması kuşağı, 1965-1980 yılları arası X kuşağı, 1981-1999 doğumlu Y kuşağı ve son olarak 2000 sonrası dünyaya gelen Z kuşağı şeklinde sıralanmaktadır (Castellano, 2014: 40). İlk olarak 1945 öncesi doğan gelenekselci kuşak aynı zamanda sessiz kuşak olarak da adlandırılmaktadır. Bu kuşağın karakter yapısında o dönemde yaşanan 2. Dünya Savaşı ve ekonomik sıkıntılar önemi ölçüde etkili olmuştur. Yine yaşamış oldukları dönem göz önünü alındığında bu kuşağı Büyük Değişim Kuşağı, Buhran Kuşağı, I. Savaş Kuşağı, Ümit Kuşağı ve II. Savaş Kuşağı gibi farklı isimlerle ifade etmek de mümkündür (Ayhün, 2013: 97). Yaşanılan sıkıntı ve zorluklardan dolayı bu zaman diliminde dünyaya gelen bireyler genellikle tutumlu, temkinli ve riskten uzak bir davranış profili çizmektedirler (Lehto v.d. 2008: 239). Aynı zamanda bu kuşakta yer alan bireyler otoriteye ve toplumsal değerlere son derece saygılı, iş hayatında sorumluluk sahibi ve çalışkandır. Bu çerçeveden bakıldığında bu kuşağın yaşamak için çalışmak gibi bir düstura sahip olduğu söylenebilmektedir (Gilbaugh, 2010: 4). Sınıflandırma da ikinci sırada yer alan kuşak sayıca fazla olmalarından dolayı toplumu yeniden şekillendirdiği kabul edilen Bebek Patlaması (Baby Boomers) kuşağıdır (Levickaite, 2010: 171). Bu kuşakta yer alan bireyler sorumluluk bilinçleri olan, özverili, idealist, rekabetçi ve yüksek başarı duygusu ile uzun süre çalışabilen bir yapıya sahiptirler. Bunun yanında pragmatist, işkoliklik ve bencillik gibi negatif davranışlar da sergilemektedirler. Kendilerini işlerine kolayca motive edebilirlerken çok çalışmanın da önemli ve gerekli olduğuna inanırlar. Çalışma hayatında en önem verdikleri konu aldıkları ücretler olup bireysel çalışmadan çok ekip işine ve etkileşime inanırlar (Adıgüzel, v.d. 2014: 172). 1965- 1980 yılları arasında dünyaya gelen X kuşağı ise o dönemin taşıdığı özellikler dolayısıyla Baby Buster, MTV kuşağı ve Bumerang kuşağı olarak da adlandırılmaktadır. Bu kuşakta yer alan bireyler esnek, özgüvenli ve teknolojiyi rahatça kullanabilmekle birlikte daha az hiyerarşik yapıları tercih ederler. Bu dönemle birlikte erkeklerin yanında kadınlar da çalışma hayatında aktif rol almaya başlamıştır (Adıgüzel, v.d. 2014: 173). 1981 ile 1999 yılları arasında doğanlar ise Y kuşağı olarak kabul edilmekte ve yine dönemim özelliklerinden dolayı Milenyum Kuşağı, Eko Patlaması, Dijital Kuşak, Bir Sonrakiler ve Gelecek Kuşak gibi farklı isimlerle adlandırılmaktadırlar. Y kuşağı bireyler, bilgiyi kolay bir şekilde biçimlendirebilen, değişimi benimsemeye istekli, yeni yaklaşımlara açık ve yüksek standartlara sahiptirler (Lower, 2008: 80). Bu kuşağın üyeleri kişisel bilgisayarlar, internet teknolojileri ve mobil uygulamalara dair adımların yeni yeni hissedildiği bir zamanda dünyaya gelmişlerdir. Y kuşağı bireyleri, özgüven sahibi, iş birliği yapabilen, özgür ve çeşitlilikler barındıran bir kuşak olarak tarif edilmektedir. Çalışma hayatında risk alan, yüksek verimliliğe sahip ve aynı anda farklı

işler yapabilme yetenekleri bulunmaktadır. Aynı zamanda güçlü bir ahlak bilincine sahip, vatansever ve aile gibi toplumsal değerlere önem verme eğilimi içindedirler. Bilgi iletişim teknolojileri ile birlikte küreselleşen bir dünyada yaşayan Y kuşağı şimdiye kadarki en eğitilmiş kuşak olarak kabul edilmektedir (Yüksekbilgili, 2013: 344).

2000 sonrası doğanları ifade eden jenerasyon ise Z kuşağı olarak kabul edilmektedir. Teknolojik çağın içine doğan bu kişiler aynı zamanda çağın özelliklerinden ötürü Kristal Kuşak, İnternet Kuşağı, Next Generation (Gelecek Nesil), Kuşak I, Instant Online (Her daim çevrimiçi) ve iGen kuşağı olarak da adlandırılmaktadır. Sosyal medya mecralarını aktif bir şekilde kullanan bu jenerasyon bilgi ve iletişim teknolojilerinin sağladığı olanaklar sayesinde bilgiye çok hızlı bir şekilde erişebilmektedir (Coşkun, 2021: 151). Eğitim almaya çok erken yaşta başlayan Z kuşağı, bu nedenle daha hızlı bir bilişsel gelişim göstermektedir. Zamanın sunduğu imkanlar bu kuşak bireylerinin sosyalleşme şekillerini diğer kuşaklardan farklı kılmıştır. İnternet teknolojisinin yanında Twitter, Instagram, YouTube, Facebook ve Tiktok gibi sosyal ağlar bu kuşağın sosyalleşmesinin ana kaynağı olmuştur. Dijital çağın çocukları olan Z kuşağı için teknoloji, internet ve sosyal medya gündelik hayatının vazgeçilmez bir parçasıdır. (Senbir, 2004: 27-28) Bu yeni nesil, akıllı telefonlar aracılığıyla 7/24 tüm dünya ile bağlantıda olan, kendilerine yeni bir dil oluşturarak kelimeler yerine emoji gibi sembol ve çeşitli ikonlarla iletişim kuran jenerasyondur. Bu nitelikleri ile dijital yerliler olarak da tanımlanan Z kuşağı, zevklerine düşkün, özgüvenli, sonuç odaklı, çabuk sıkılan, genellikle tatminsiz, karar vermekte zorlanan ve tüketim odaklı bireylerdir. Dikkat süreleri diğer kuşaklara göre oldukça kısadır (Taş, vd. 2017: 1037). Bu neslin bireyleri aşırı bireyselleşme ve yalnızlığı sevmeleri nedeniyle "The New Silent Generation (Yeni Sessiz Kuşak)" şeklinde de adlandırılmaktadır. Henüz çalışma hayatında çok yeni olmalarından dolayı da iş hayatındaki tutum ve davranışları tam olarak belli değildir (Mercan, 2016: 65).

Günümüzde pek çok çalışma ve araştırmanın da konusunu oluşturan Z kuşağının genel özellikleri ise şu şekilde sıralanabilmektedir (Altuntuğ, 2012), (Öz, 2015), (Tuncer ve Tuncer, 2016), (Çetin ve Karalar, 2016), (Altunbay ve Bıçak, 2018), (Gümüş, 2020).

- Teknolojiyi önceki kuşaklardan daha iyi kullanmaktadırlar.
- Erken yaşta eğitim almaya başladıkları için zihinsel olarak daha hızlı bir gelişim göstermektedirler.
- Kurallara ve otoriteye uyum sağlamada başarısızdırlar.
- Pragmatist düşüncelerle davranırlar.
- Yeni şeyler ortaya koymaktan haz duyar ve bu tür etkinliklerden hoşlanırlar.
- Girişimci bir ruha sahiptirler ve hayal dünyaları daha geniştir
- Yüz yüze iletişimden çok sosyal medya ağlarında sosyalleşmeyi tercih ederler.
- Her şeyi çabuk elde etmek ister ve hızlı tüketirler.
- Amaç odaklı ve daha kompleksizdirler.
- Birden çok işe aynı anda yapmakta zorlanmazlar.
- Öğrenme koşulları ve zamanına kendileri karar vermek ister.
- Genellikle oyun, hikayeleştirme ve canlandırma gibi yöntemlere öğrenmeyi tercih ederler.

Türkiye özelinde Z kuşağının özellikleri beklenti ve isteklerine baktığımızda konuyla ilgili yapılmış pek çok araştırmanın olduğu da göze çarpmaktadır. Bu noktada yapılan araştırmalardan biri Maya Vakfı'nın Smartlook Analytics Laboratuvarı'nın 2020 yılında gerçekleştirdiği Türkiye'deki ilk ve en kapsamlı Z Kuşağı araştırmasıdır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre Türkiye'de Z Kuşağının ihtiyaçları, beklentileri ve özellikleri şu şekildedir (marketingturkiye.com, 2021):

- Z Kuşağı daha çok video aracılığıyla iletişim kurmayı tercih etmektedir.
- Sosyalleşmek ve gönüllü çalışmanın önemine inanmaktadırlar.
- Gelecek kaygıları diğer kuşaklara göre daha yüksektir.
- Kendilerine daha fazla saygı duyulmasını beklemekteler.
- Dünyanın merkezine daha çok oyunu koymuşlardır. Bu kuşaktaki gençlerin büyük bir bölümü zamanlarının önemli bir kısmını online oyunlar oynayarak harcamaktadırlar.
- Çok para kazanmak yerine yeterli paraya sahip olabilecekleri sevdikleri işlerde çalışmak istemektedirler.

Bir başka araştırma şirketi Deloitte'in 2021 yılında gerçekleştirdiği Y ve Z Kuşakları Araştırması da Türkiye'de Z Kuşağının özellikleri ve beklentileri noktasında benzer sonuçları vermektedir. Araştırma Z kuşağının %65'inin gelir eşitsizliği ve işsizlik noktasında gelecek kaygısı yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca yapılan çalışma Z kuşağının çevre ve iklim konularında daha bilinçli olduklarını ve gönüllü çalışmalara önem verdiklerini de göstermektedir (Deloitte, 2021).

Yöntem

Z Kuşağı bireyleri içine doğdukları dünyanın onlara sunduğu olanaklar doğrultusunda diğer kuşaklardan belirgin şekilde ayrılırken bu özellikleri nedeniyle de çeşitli nefret söylemlerine maruz kalabilmektedirler. Özellikle sosyal medyada sıkça eleştirilerek, büyükleri tarafından beğenilmemekte, eksik ve yetersiz bulunarak farklılıklarından dolayı ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. Bu çalışmada, çevrim içi sözlüklerden Ekşi Sözlük'te Z kuşağına yönelik ne tür nefret söylemlerinin olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada diğer çevrim içi sözlükler yerine Ekşi Sözlük'ün tercih edilme nedeni en fazla kullanıcıya sahip olan çevrim içi sözlük olması ve nefret söylemi konusunda geliştirdiği "Nefret Söylemi Denetim Projesi" adlı uygulamasının bulunmasıdır. Bu kapsamda ilk olarak Ekşi Sözlük'te Z kuşağı ile ilgili açılan başlıklar site içi detaylı tarama motoru kullanılarak bulunmuş ve toplam 227 başlık elde edilmiştir. Bu başlıklar araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Daha sonra bu başlıklar içinden amaçlı örneklem türü ile Z Kuşağı başlığı en fazla entyrnin bulunduğu başlık olması nedeniyle örneklem olarak seçilmiştir. Z Kuşağı başlığı altında 15 Haziran 2022 tarihi itibarıyla 161 sayfada 1610 yorum yapıldığı tespit edilmiştir. 1610 girdinin tümünde nefret söylemi içeren ifadeler bulunmayacağı için sadece nefret söylemi içeren girdiler belirlenmiştir. Bu da araştırmanın sınırlılıklarından biridir. Ayrıca bu başlık altındaki yorumlar ilk entyrnin atıldığı 20 Temmuz 2004 ile girdilerin çekildiği son tarih olan 15 Haziran 2022 ile sınırlıdır ki bu da araştırmanın bir başka sınırlılığıdır. Z Kuşağı başlığı altında yer alan yorumlar 15 Haziran 2022 tarihinde Selenium test aracı ile çekilmiş ve araştırmacılar tarafından sadece nefret söylemi içeren yorumlar belirlenmiştir. Bu ayırım sonucunda 419 yorumun nefret söylemi içerdiği saptanarak içerikler nefret söylemi kategorilerine ayrılmıştır. Nefret söylemi kategorileri bu konuda yapılmış uluslararası çalışmalardan ve topluma özeli

kültürel özellikler bağlamında daha önce oluşturulmuş aşağıdaki sınıflandırmadan yararlanılarak inşa edilmiştir (Sözeri, 2012: 209):

Abartma/Yükleme/Çarpıtma: Bir kişi ya da durumdan hareketle bir gruba yönelik olumsuz genellemeler, çarpıtmalar, abartmalar ve olumsuz ifadeler içeren söylemler.

Küfür/Hakaret/Aşağılama: Bir kişi ve/veya grup hakkında doğrudan aşağılama, küfür ve hakaret içeren söylemler.

Düşmanlık/Savaş Söylemi: Bir kişi ve/veya grup hakkında savaşı çağrıştıran ve düşmanca ifadelerin bulunduğu söylemler.

Doğal Kimlik Ögesini Nefret Aşağılama Unsuru Olarak Kullanma/ Simgeleştirme: Bir kimlik ögesinin nefret ve küçük görme unsuru olarak kullanıldığı söylemler.

Nefret söylemi içeren iletiler bu kategorilere ayrıldıktan sonra betimsel analiz yöntemi ile analiz edilerek yorumlanmıştır. Betimsel analiz, çeşitli yöntemlerle elde edilmiş verilerin önceden belirlenmiş temalar ve kategoriler altında sınıflandırılarak özetlenmesi, yorumlanmasını ve çıkarımlarda bulunulmasını sağlayan bir analiz türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2003: 76).

Bulgular

Ekşi Sözlük'te Z Kuşağı başlığı altında nefret söylemi barındıran yorumlar belirlenen kategorilere göre sınıflandırıldığında Tablo. 1'de verilen dağılım ortaya çıkmaktadır.

Tablo 1. Ekşi Sözlük'te Z Kuşağı ile İlgili Entrylerin Nefret Söylemi Kategorileri

Kategori	Abartma / Yükleme / Çarpıtma	Küfür/ Hakaret / Aşağılama	Düşmanlık / Savaş Söylemi	Doğal Kimlik Ögesini Nefret Unsuru Olarak Kullanma
Sayı	276	120	23	0
Yüzde	%65,87	%28,63	%5,48	%0

Tablo.1 de gösterilen verilere göre Z kuşağının en çok "Abartma, Yüklemeler, Çarpıtma" kategorisinde nefret söylemlerine maruz kaldığı görülmektedir. Toplam 419 girdinin 276'sı bu kategori altında yer almaktadır. Bu da toplam sayının %65,87'lik kısmını oluşturmaktadır. İkinci sırada 120 girdi ile "Küfür, Hakaret, Aşağılama" kategorisi bulunmaktadır. Bu kategori ise toplam sayının %28,63'lük oranını kapsamaktadır. "Düşmanlık, Savaş Söylemi" kategorisi ise 23 girdi ve %5,48'lik oran ile son sırada yer almaktadır. "Doğal Kimliği Nefret Unsuru Olarak Kullanma" kategorisinde ise Z kuşağına yönelik nefret söylemi içeren herhangi bir yorum olmadığı tespit edilmiştir.

Abartma/Yükleme/Çarpıtma

Abartma/yüklemeler/çarpıtma kategorisi bağlamında değerlendirmeye alınan yorumlarda Z kuşağının birkaç konu başlığı altında nefret söylemi içeren ifadelerle ötekileştirdiği görülmektedir. Bunlardan ilki bu kuşak bireylerinin internet ve sosyal medya bağımlısı olduklarıdır. Z kuşağı, zamanlarının büyük çoğunluğunu Twitter, Facebook, Snapchat, Instagram ve Tiktok gibi sosyal ağlarda harcamakla

suçlanmaktadır. Ekşi Sözlük yazarları tarafından “instagram filtresi kuşağı” ve “tiktok kuşağı” gibi isimlerle de adlandırılan Z kuşağı, yüz yüze sağlıklı ilişkiler kuramamakla da itham edilmektedir. Ayrıca Z kuşağı sürekli bilgisayar oyunu oynamak ve sosyal medyada dolaşmaktan muhabbet etmeyi unutmamış, selam vermeyi, hatta eve gelen misafirlere hoş geldin demeyi dahi beceremeyen bir nesil olarak tarif edilmektedir. Sanal alemde yaşamaktan dolayı gerçek hayata dair algılarının olmadığı söylenerek tek gerçeklik algılarının sosyal medyadaki arz talep dengesi içinde yer alabilme gayesi olduğu belirtilmektedir. Yazarlar Z kuşağı için en önemli şeyin sosyal medyada takipçi kazanıp like (beğeni) almak olduğunu dile getirerek, gerçek hayatı da sanal alem gibi kavradıkları gerekçesiyle Z kuşağını suçlamaktadır. Ayrıca sosyal medyada da sağlıklı davranışlar sergileyememekle itham edilen Z kuşağı, Instagram’a filtreli resimler yükleyip, boş tweetler atmaya suçlanan bir kuşak olarak ele alınmaktadır. Yine sosyal medya bağımlılığı nedeniyle Z kuşağı bireylerinin kolaylıkla manipüle edilebilecekleri de ifade edilmektedir. Çünkü yazarlara göre bu jenerasyon sosyal medya ne verirse onu almakta ve herhangi bir sorgulamadan geçirmeden kabul etmektedir. Bu nedenle de Z kuşağı robot gibi yaşamakla suçlanarak simülasyon toplumunun esiri olarak gösterilmektedir. Jean Baudrillard’a göre simülasyon toplumu teknoloji ve kitle iletişim araçları sayesinde gerçeklik ilkesi yok olan bunu yerine hipergörüşlük ilkesinin egemen olduğu bir düzeni ifade etmektedir. Düşünürü göre dünyada yaşadığımız hiçbir şey gerçek değildir. Artık sonsuz sayıdaki gerçeklikten bahsedilmektedir. Gerçekliğin sonsuz sayıda olması ise ortada bir gerçek olmadığı anlamına gelmektedir. Böyle bir ortamda değerler de yok olup gitmiştir (Baudrillard, 2005: 72). Z kuşağında bu gerçekliğini yitirmiş dünyanın tutsağı olataak yansıtılmaktadır. Bu bağlamda yapılan yorumlara aşağıdaki paylaşımlar örnek verilebilir:

“sosyal medyaya bağımlı yaşayan nesil. tek gerçeklik algıları instagramdaki arz talep dengesi içerisinde yer alabilme gayesidir.”

*“yüzde 90’lık kesmi b*****. tartışmaya bile gerek yok. kanıt isteyen tiktok indirsin.”*

“onlara ufak gb paketleri verin, mutlu olmak bu kadar basit :)”

Z kuşağının Ekşi Sözlük’te nefret söylemine maruz kaldığı konulardan bir diğeri de apolitik olarak gösterilmeleridir. Z Kuşağı başlığı altına yapılan yorumlar incelendiğinde bu kuşakta bulunan bireyler, aşağıdaki örnek yorumlarda da görüldüğü gibi ülke ve dünya gündemini takip etmeyen, politik konulardan bihaber, en temel konularda dahi fikir yürütemeyen, hatta oy dahi kullanmayan bireyler olarak resmedilmektedirler.

“kişisel gözlemlerim, çok sıkıkan, hızlı tüketen, apolitik, ülke ve dünya gündemini büyük çoğunluğu takip etmeyen, kişisel ihtirasları peşinde olan bir nesil. bir muhalif olarak bu nesile çok güveniyorsunuz ve maalesef seçimde büyük çoğunluğu sandığa gitmeyecek ve muhaliflere hayalkırıklığı yaşatacak”

“apolitik kuşaktır”

“apolitik nesiller bir ülke için önemli bir problemdir”

“nesinden umutlusunuz bu neslin? gayet apolitik ve tarım, hayvancılık gibi ana geçim konularından bi haber. eski dünya ile hiçbir bağlantıları yok. tamamen işe yaramaz demiyorum ama kesinlikle beklentiniz yüksek olmasın”

Sözlükte Z kuşağına yönelik dile getirilen negatif söylemlerden biri de bu jenerasyonun bencil, saygısız, empatiden, hoşgörüden, nezaketten ve anlayıştan uzak oldukları ile toplumsal kurallara uymadıklarıdır. Maneviyat yoksunu insanlar olarak değerlendirilerek değer yargılarının zayıf olduğu belirtilmektedir. Daha çok isyankâr tavırlar sergileyerek kendi kurallarını koydukları ve istedikleri gibi davrandıkları dile getirilerek kurallara uyma konusunda gösterdikleri direnç nedeniyle iletilerde suça yatkın olarak resmedilmektedirler. Gösterişe ve başkalarının beğenilerine muhtaç oldukları vurgulanarak boş bir özgüvene sahip oldukları ifade edilmekte, ayrıca toplumsal olaylar karşısında da ciddiyetsiz ve duyarsız olarak değerlendirilmektedirler. Bu noktada yapılan yorum örnekleri ise aşağıdaki gibidir.

"özetle z kuşağının geneli maneviyat yoksunudur. değer yargıları zayıftır"

"z kuşağı ise fazlasıyla tembel, vurdumduymaz ve saygı yoksunu nesiller"

"özgüvenini cep telefonlarına değişen kuşaktır"

"z kuşağı 1995 yılından 2010 yılına kadar doğan insanların oluşturduğu nesil olarak tanımlanır. bireysel, özgür ruhlu, çabuk sıkılan, duyarsız, vefa duygusu az, sebatkar olmayan, inatçı, boş özgüven patlaması yaşayan, teknolojiye önem veren, sosyal medya düşkünü, tüketim çılgını, hazırcı, rahat bir nesildir. y kuşağıyla zor, x kuşağıyla çok zor anlaşılırlar"

"beni korkutuyor ve tedirgin ediyor çünkü bu kuşağın mensuplarına bakıyorum; deprem oluyor kandilli rasathanesi twitter hesaplarının deprem tweeti altına komiklikler, şakalar yapıyor terör saldırısı oluyor savunma bakanlığı emniyet vb. hesapların altında komiklikler şakalar modunda diyelim bir ünlü hayatını kaybediyor onun hesabının altında şaka yapıyorlar futbol takımları yeniliyor altına fav alma amacıyla atılan mentionlar yani bu kuşağın mensupları toplum bilinci düşük, birlikte sevinmeyi, üzülmeyi bilmeyen bir profil çiziyor"

Z kuşağın temel motivasyonunun tüketim özgürlüğü olduğu da sıklıkla dile getirilen yorumlar arasındadır. Aşağıda örnekleri verilen yorumlarda da görüldüğü gibi Z kuşağının, popüler kültürün tüket komutuna direnmeden her şeyi çok hızlı bir şekilde tükettikleri ve sabırsız oldukları söylenerek bu durumun anı yaşamalarını ve odaklanmalarını imkânsız kıldığı ifade edilmektedir. Kullan-at mantığı ile hiçbir şeyin kıymetini bilmedikleri de yapılan yorumlar arasındadır. Hazırcı bir mantığa sahip oldukları dile getirilerek her şeye emek vermeden kolay yoldan ulaşmaya çalışmakla suçlanarak "ya kaç ya atarlan kuşağı" olarak tarif edilmektedirler. Kısa yoldan para kazanmanın peşinde oldukları vurgulanarak bundan dolayı da iş hayatında çok başarılı olamayacakları ve sık sık iş değiştirmek zorunda kalacakları belirtilmektedir.

"büyük beklentiler içerisine girmememiz gereken kuşaktır. çünkü tüketim toplumu ürünüdürler. temel motivasyonları tüketim özgürlüğüdür. baş kaldırı gibi gözükten tüm eylemleri tüketim özgürlüğünün kısıtlanmasına karşı ortaya çıkar ve tepkiseldir. toplumsal hiçbir model ortaya koymaz, bir doktrin üretmez, bir mücadele yöntemi tanımlamazlar"

"olumsuz tek madde: her şeyi çok hızlı tüketmeleri, anı yaşamaya odaklanamamaları (hızlı tükettikleri; kişiler arası ilişkiler, kitap, yemek, müzik, aşk, spor, giyim vb.)"

“her zaman sessize almak istediğim kuşaktır. neden diye sormaz. hazıra konmayı sever. malesef oğlum da aynı kuşağın ilk temsilcileri içinde yer alıyor sınıflandırmayı yapanlarca”

Ekşi Sözlük girdilerinde kullanıcılar Z kuşağını ayrıca bilgiye çok kolay erişebilmelerine rağmen okumayan, merak duygusundan uzak, iyiyi kötüden ayıracak muhakeme yeteneği olmayan bireyler olarak tarif etmektedirler. Güvenilir bilgiye erişim potansiyeli ile gerçekte edindikleri güvenilir bilgi miktarı arasında bir uçurum olduğu dile getirilmekte, edinebildikleri bilgi miktarının önceki kuşaklardan daha fazla olduğu vurgulanarak bilginin niteliğinin ise kirli, asılsız ve faydasız olduğu söylenmektedir. Aşağıda verilen örnek entrylerde de ortaya konulduğu gibi Z kuşağı bir şeyi bilmek ile bir şeyi ezberlemek arasındaki ayrımın farkında olmayan ezberci bir nesil olarak kabul edilmektedirler. Teknolojinin onlara sunduğu avantajlarını kullanmaktan çok onun esiri olmakla suçlanarak özgün bir tarafları olmadıkları, sürü psikolojisi ile hareket ettikleri söylenip bu neslin kopyala yapıştır cümlelerle yaşadıkları dile getirilmektedir.

“bir şeyi bilmek ile bir şeyi ezberlemek arasındaki ayrımın farkında olmayan nesil. bir şeyin çalışma mekanizmasını bilmek, onu anlamak, özümsemek yerine ezberliyorlar ve bir çoğu bunun farkında bile değil. ilk okuldan beri ezberlemeye alışmış tembel zihinleri bir saniye durup bu durumu sorgulamıyor. sorgulamıyor çünkü ihtiyacı yok. ezberleyerek de sınıfı geçebilir, pekala çok iyi notlar alıp ailesini gururlandırabilir. galiba bu konuda z kuşağına sallamadan önce dönüp bir ailelere ve eğitim sistemine bakmakta fayda var.”

“çok çok az okuyan, okuduğunu da çok çok zor anlayan bir nesil. teknolojinin bünyelerine işleyen bir dikkat eksikliği yarattığı söylenebilir.”

“iletişim kurma ve bilgi edinme konusunda, diğer kuşaklardan çok daha fazla avantajlı olsalar da kullanmaktan çok onun esiri gibi davranıyorlar.”

“analog saat okumayı bilmiyor bunlar. şaka gibi”

“kitap okumaz, film izlemez, müzik bilmez. üstüne üstlük hiçbir şeye merak ve ilgileri yok. akademik veya sanatsal olarak kendilerini geliştirecek herhangi bir olaya girmiyorlar. hobileri dahi yok. internette öğrendikleri kelimeler dışında doğru düzgün yabancı dil geliştirme de yok. kişisel ve toplumsal gelecek hakkında kaygı duymuyorlar. tek aktiviteleri internette dolaşmak, kafede kahve içmek. benim gördüğüm çoğu kişi bu şekilde. garip geliyor yani.”

“Abartma, Yükleme, Çarpıtma” kategorisinde yer alan yorumlar genel olarak değerlendirildiğinde Z kuşağının “sabırsız, mutsuz, sadakat eyleminden uzak, basite kaçan, muhakeme yeteneğinden yoksun, merak etmeyen, bencil, aşırı alıngan, empatiden uzak, sorumluluk almayan, sosyal medya bağımlısı, tüketim çılgını, odaklanamayan, duyarsız, çabuk sıkılan, vefa duygusu olmayan, kafası karışık, tembel, ezberci, yeteneksiz, kısa yolcu, her şeyden şikayet eden, değer yargıları olmayan, şekilci, maneviyattan yoksun, apolitik, duygusuz, sığ, vurdumduymaz, depresif, dikkatsiz, saygısız, şımarık, toplumsal kurallara riayet etmeyen, agresif, çabuk pes eden, üşengeç, gamsız, yapay, ciddiyetten uzak, zevksiz, hedonist, egoist ve narsist” şeklindeki nefret söylemlerine maruz kaldıkları görülmekte hatta iletilerde kuşak olarak addedilmeyi dahi hak etmediklerinin dile getirildiği söylenebilmektedir.

Küfür/Hakaret/Aşağılama

Nefret söylemi kategorilerinden bir diğeri de küfür, aşağılama ve hakaret sınıflandırmasıdır. Bu kategori bağlamında Z kuşağının Ekşi Sözlük'te 120 entry ile ayrımcılığa uğradığı tespit edilmiştir. Bu entryler incelendiğinde küfür, hakaret, aşağılama içeren ifadelerdeki anahtar sözcükler şu şekildedir: "z*****, g** z****, m**, en a**** kuşak, bunlardan bir c**** olmaz, sorumsuz, sinsisi, sanat ve bilim düşmanı, g** kuşağı, s***** b**** bir kuşak, insani vasıflardan uzak, b***** sürüsü, y**** kuşak, z kuşağı, b**** kuşak, s****, ıq yetersizleri, araştırma becerisinden yoksun, hazırcı, tiktokçu bir nesil, apaçi neslinin mutasyon geçirmiş hali, l** kuşak, zombi kuşağı, afedersin y**** gibi kuşak efenim." Z Kuşağı bu ağır ithamlarla nefret söylemine maruz kalmaktadır. Zira örneğin "zombi" olarak anılan nesil, beyni ölü nesildir. Bir zombiyi yok etmenin yolu ise onun kafasını kesmekten geçmektedir. Z kuşağı yok edilmesi gereken bir kuşak olarak görülmektedir. Aynı zamanda zombiler yaşayan birer ölü gibidir. Z Kuşağı bu bağlamda "araştırma yeteneğinden yoksun, insani vasıflarından uzak" birer canlı gibi değerlendirilmektedir. Sanat ve bilim düşmanı olarak gösterilen Z Kuşağı, entelektüel kaygılardan uzak ve toplumsal meselelere mesafeli bir kuşak olarak da tarif edilmektedir. Z Kuşağı ile ilgili Ekşi Sözlük'te bu bağlamda yer alan bazı entryler şöyledir:

*"2000'lerin başlarında doğanların bir kısmı olgunlaşmış efendilik dönemine girmiştir. Onları bir kenara ayırıyorum. Ama 2010'dan sonra doğanlar... Allahım bu kadar l** bir nesil olamaz. Bunlar çöp. Bunlar s****. Bunlar doğurulmamış direk fırlatılmış. Çoluğumun çocuğumun bunlarla iç içe yaşamak zorunda olmasından ürperiyorum. Evet ben çocuğumu bu b***** nesil gibi yetiştirmiyorum."*

Yukarıdaki entryye göre Z kuşağının bir kısmının olgunlaştığı ifade edilmiş olsa da diğer kısmının l** bir nesil olduğu karşılaştırması yapılmıştır. Z kuşağı "çöpe atılacak kadar değersiz, kutsal bir amaç için dünyaya getirilmeyen direkt fırlatılan insan" nefret gibi nefret söylemleri ile aşağılanmaktadır. Aynı zamanda "Çoluğumun çocuğumun bunlarla iç içe yaşamak zorunda olmasından ürperiyorum" ifadesi Z kuşağının tedirginlik ve tehlike arz eden bir kuşak olarak kavrandığı düşüncesini uyandırmaktadır. Bir başka entryde ise, Z Kuşağı oksimoron olarak kavranmaktadır, yani Z Kuşağı çelişkili sıfatların kendisine yüklediği bir nesne gibi kabul edilmektedir. Oksimoron kelimesi, birbiriyle zıt ya da çelişkili olan sözcüklerin birlikte kullanımını ifade etmektedir. Açıkğöz, oksimoron sözcüğünü şu zıt sözcükler üzerinden açıklamaktadır: "kara güneş, ihtiyar delikanlı, siyah süt, aydınlık geceler, büyük hayallerin küçük adamı, tatlı sıkıntı, ölüden diri doğmak, acıyı bal eylemek, erkek Fatma, kuru temizleme, cennet içindeki cehennem ya da cehennem içindeki cennet vb." (2012:65). Güngör'e göre ise oksimoronun kelime anlamı "sivri aptallık"tır. "Yazılı anlatım ve basın dilinde sık sık karşılaştığımız "hile-i şer'iyye" (yasal hile), "sessiz çılgılık", "fakir milyoner" "yapay zeka", "geleceğe dönüş", "sert su", "barış için savaş", "gerçek bir taklit", vb. söz öbeklerinin her biri ikirciklemidir. Konuşma dilinde yer alan "korkak kahraman", "milliyetçi komünist", "namuslu fahişe" vb. örneklerinin yanı sıra yeşil kertenkelenin halk dilindeki "horozabla" adı ikirciklem için çarpıcı örneklerdendir" (Güngör, 2014: 104). Bu bağlamda Z kuşağı aşağıda paylaşılan entryde: "Açıkçası söylemek gerekirse bunların birçoğu oksimoron organizmalar. Irkçı ama insanlı, b***** ama zeki olduğunu sanan bir nesil" olarak değerlendirilmektedir. Toplumsal meseleleri derinliğine inerek değerlendirmeyen yalnızca haz

mekanizmasını harekete geçirerek yaşayan ve bu halleri ile insanoğlunun saflaştırılmış hali gibi oldukları için eleştirilen Z Kuşağı, provokasyona çabuk kanabilecek tecrübesizlikte bir grup olarak kabul edilmektedir. Aşağıda yer alan entry de bu tarz yorumlamaların örneklerindedir.

*“Açıkçası söylemek gerekirse bunların birçoğu oksimoron organizmalar. Irkçı ama insancıl, b***** ama zeki olduğunu sanan bir nesil. Dünyaya ilişkin dar bakış açılarının 180 derece olduğuna o kadar inanmışlar ki kafa yapılarını kara propaganda ile rahatlıkla kötünün daha kötüsüne evirilebilirsiniz, doğruya yöneltmek ise bir o kadar zor. Hayatın sadece sığ döngülerden oluştuğunu zannediyorlar. Zaten haz odaklı olan insanoğlunun daha da saflaştırılmış hali gibiler.”*

Aşağıda yer alan örnek yorumlarda ise; Z kuşağı modern çağa ayak uyduramayan ve mağara insanı gibi yaşama eğiliminde olan bir kuşak şeklinde kavranmaktadır. Z kuşağının bir parazit olduğu yönündeki yaklaşımda, Z kuşağı asalak gibi yaşayan, maddi ve manevi olarak çevresini sömüren ve üretmeyen kişiler olarak yansıtılmaktadır. Ayrıca sosyal medya m***** diye aşağılanan Z kuşağı like almak uğruna etik ve ahlaki değerlerini bir kenara bırakabilecek “insanları ya abartılı öven ya da hemen linç eden b***** bir kuşak” olarak dengesini kaybetmiş bir insan topluluğu olarak değerlendirilmektedir. Değerlendirilen söz konusu entryler şöyledir:

“bencil bireylerin oluşturduğu bir toplumda şiddet zirve yapacaktır. Zeki oldukları iddiasına hayret ediyorum, zira daha ortalama zekaya sahip olan birini bile görmedim. Sanat ve bilime eğilim o (yazıyla sıfır). Mağara devrine dönüş teorilerini destekleyen bir kuşaktır.”

“Kafası çalışmak ve sorgulayıcı olmak ile, boş beleş bir parazit olmak arasında ince bir çizginin olduğunu kanıtı olan nesil.”

*“Sosyal medya m*****, her şeyi daha çok “like” almak için yapan, insanları ya abartılı öven ya da hemen linç eden b***** bir kuşak.”*

Küfür, hakaret, aşağılama içeren bir başka yorumda ise X ve Y kuşağı üzerinden, Z kuşağı değerlendirilmekte ve X ve Y kuşağına eleştirel bazı tavsiyelerde bulunmaktadır. Özellikle X ve Y kuşağının Z kuşağını övmesi ve onları harekete geçirmeye çalışması anlamsız bulunmaktadır. Dahası bu entryde kuşakların birer tasarım olduğu iddiası hakimdir. Ancak burada dikkati çeken “Somada yüzlerini siyaha boyayıp, madencilerimizi andığımı sanan s***** bunlar değil mi?” ifadesi Z Kuşağının kendini ifade etme biçiminin de fütursuzca sıradanlaştırıldığı gerçeğini ortaya çıkartmaktadır. Zira kuşaklar kendini ifade etmede farklı yöntemleri benimseyebilirler. Değerlendirmeye konu olan entry ise şöyledir:

*“Bir de bu çıktı başımıza. Mavi balina oynayıp intihar eden s***** bunlar değil mi? Somada yüzlerini siyaha boyayıp, madencilerimizi andığımı sanan s***** bunlar değil mi? İnstagram veya YouTube’da takipçisi 100k olan sokak serserilerine toplanıp tanrı diyen bunlar değil mi? Sosyal medyada yaptıkları s***** hiç girmeyeyim, buradan köye yol olur. Hoş sizin x ve y kuşağı dediğiniz bunlardan farklı mıydı? Hayır aynı s*****. Değişen tek şey metod. x kuşağı nasıl kulaktan dolma şehir efsaneleriyle tasarlandıysa, y kuşağı nasıl tv-sinemayla tasarlandıysa, bunlarda sosyal medya ve youtube’la tasarlandı. Merak etmeyin, bu 3 kuşakta bunlar başına gelirken, kendini özgün ve özgür zannediyordu. Ancak acı gerçek 3 kuşakta köleliğin simgesi. Buradan x-y kuşağına sesleniyorum. Birazcık vicdanınız*

*varsa bu çocukları kendi siyasal o***** için, ooo z kuşağı çoh eyi diye gazlayıp durmayın. Bırakın bir nesilde üniversiteye gittiğinde sizin s**** ideolojilerinizle değil popülizmden uzak bir bilimle uğraşınlar. Hayatlarının tam ortasına siyaseti bomba gibi bırakmayın. Araştırınlar, öğrensinler, geliştirsınler, yeni ve özgün fikirler üretsinler. Ama her şeyden önemlisi tüm bunları yaparken eğlenebilsinler."*

Düşmanlık/Savaş Söylemi

Ekşi Sözlükte Z Kuşağına yönelik düşmanlık ve savaş söylemi çağrıştıran 23 entry tespit edilmiştir. Düşmanlık ve savaş söylemi içeren entryler genel itibariyle şöyledir: "vatan sevgisi yok, dini inançsız nesil, zetö, muhalifler tarafından sevilirler, vatan haini, yasaklanması ve göz altına alınması gereken nesil, milli mihrak, Türk'e değil İtalyan'a benziyorsun deyince mutlu olan nesil, yeni terör örgütü, Türk insanından nefret eden nesil, ırkçı, yabancı karşıtı, kadın düşmanı." Z Kuşağına yönelik düşmanlık ve savaş söylemi içeren entrylerden birisi "Ağır s**** döneceği kuşak. Biz 40 yıl falan geriden geliyoruz, okullarda katliamlara bu kuşak başlayacak. Bir beş yılı var diye tahmin ediyorum" şeklinde yazılmıştır. Katliam yapacak olan kuşak ifadesindeki "katliam" sözcüğü kırım anlamına gelmektedir. Z kuşağı agresif, haklarını savunurken etik, ahlaki ve hukuksal ilkelerden sapan ve istediğini elde edebilmek için katliam yapabilecek düzeyde kendini eğitememiş bireyler topluluğu olarak kavranmaktadır. Yine bir başka entryde ise, Z kuşağı "zetö, z kuşağı terör örgütü" biçiminde bir göndermeyle terör örgütü mensubu gibi anılmaktadır. Zira Z kuşağı üyelerini terör örgütünün bir üyesi gibi görmek onları; şiddete yatkın, katliam yapabilecek, toplumsal kaosa sebep olabilecek, vatanını ve milletini sevmeyen, demokratik ilkelerden uzak bireyler olarak kodlamaktır. Ayrıca bir başka yorumda ise Z Kuşağı, dış güçler tarafından bir piyon gibi kullanılmak üzere üretilmiş, vatana ihanet edecek olan kişiler olarak başkalaştırılmaktadır. Bu betimsel analize örnek olarak aşağıdaki entryler verilebilir:

"dış güçler tarafından üretilmiş, yasaklanması ve gözaltına alınması gereken vatan haini kişiler. Al bunları, alamaz mısın?"

"Tr'nin bireyselleşmesini tamamlamış ilk nesli olarak, batılı tarzdaki ilk seri katillerin çıkacağı kuşaktır."

Z kuşağı yalnızca dış güçlerin ürettiği bir nesne olarak kodlanmamaktadır. Aynı zamanda Ekşi Sözlük kullanıcıları Z Kuşağını, "yerli ve milli mihrak" olarak tanımlayıp nefret söyleminin mağduru yapmaktadırlar. "Eskiden dış güçler, faiz lobisi vardı artık kendi yerli ve milli mihrağımızı yapıyoruz adı z kuşağı vatana millete hayırlı olsun." Duygu, düşünce, inanç, beklenti ve arzularından soyutlanan Z Kuşağı bir nesne gibi muamele görmekle kalmamakta, aynı zamanda vatanına ihanet edecek kadar değerlerinden sıyrılmış tehlikeli bir nesil gibi tasvir edilmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Nefret içerikli söylemler, çoğunlukla ifade özgürlüğü kılıfına sığınarak dile getirilmekte ve kişi ya da gruplar/topluluklar sırf farklı özelliklerinden dolayı ayrımcılığa uğramaktadırlar. Sosyal ağların denetimsiz ve sınırsız özgürlük sunan yapısı ise bu söylemlerin kolayca yayılmasına neden olmaktadır. Bu da toplumdaki tüm bireylerin sahip oldukları niteliklerinden dolayı öteki ilan edilip ayrımcılığa maruz kalmalarına zemin hazırlamaktadır. Z kuşağının Ekşi Sözlük'te ne tür nefret söylemleri ile karşı

karşıya kaldığını göstermeyi amaçlayan bu çalışmada ilk olarak “Abartma, Yükleme, Çarpıtma” kategorisi bağlamında bir değerlendirme yapıldığında Z kuşağı gençlerinin pek çok konuda nefret söylemine maruz kaldığı ve ötekileştirildiği tespit edilmektedir. İlk olarak bu jenerasyonun, içine doğdukları teknolojinin bağımlısı olmakla itham edildiği görülmektedir. Sosyal medyanın sağladığı kolaylıklardan yararlanmanın ötesinde Z kuşağı bireylerinin bu mecraları bağımlılık seviyesinde kullandığı dile getirilerek gerçeklik algılarının daha çok sanal ortamlara kaydığı belirtilmektedir. Sosyal medyanın sunduğu olanaklar sayesinde her türlü bilgiye kolayca ulaşabilen Z kuşağı, Ekşi Sözlük yazarları tarafından bu avantajı kullanamamakla suçlanmakta merak etmeyen, araştırmayan ve yeni şeyler öğrenme isteği olmayan bireyler olarak kodlanmaktadır. Edindikleri bilgi miktarlarının önceki kuşaklardan fazla olmasına rağmen bilginin niteliği ise yazarlar tarafından faydasız olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca bu jenerasyonun ulaştıkları bilgiden doğru bir şekilde faydalanamadıkları da söylenerek bu kuşağa mensup gençlerin böyle bir yetkinliklerinin olmadığı dile getirilmektedir. Bunun yanında bir şeyi bilmek ile bir şeyi ezberlemek arasındaki ayrımın farkında olmayan daha çok ezberci bir kuşak olarak gösterilmektedirler. Yine bu kategori bağlamında Ekşi sözlük yazarlarının Z kuşağı ile ilgili yaptığı negatif yorumlarından bir diğeri de bu neslin bireylerinin apolitik olduğu şeklindeki kanılardır. Bu söylem etrafında şekillenen yorumlar incelendiğinde Z kuşağının ülke ve dünya gündemini takip etmeyen, toplum için önemli olan en temel konularda dahi herhangi bir fikri olmayan duyarsız bireyler olarak yaftalandıkları saptanmaktadır. Z kuşağın temel motivasyonunun tüketim özgürlüğü olduğu da bu kategori kapsamında sıklıkla dile getirilen yorumlar arasındadır. Popüler kültürün tüket komutuna direnmeden her şeyi çok hızlı bir şekilde tükettikleri ve sabırsız oldukları söylenerek bu durumun anı yaşamalarını ve odaklanmalarını imkânsız kıldığı da ifade edilenlerdendir. Bu kategoride yer alan yorumlar genel olarak değerlendirildiğinde ise Z kuşağı bireylerinin “sabırsız, mutsuz, sadakat eyleminden uzak, basite kaçan, muhakeme yeteneğinden yoksun, bencil, aşırı alingan, empatiden uzak, sorumluluk almayan, sosyal medya bağımlısı, tüketim çılgını, odaklanamayan, duyarsız, çabuk sıkılan, vefa duygusu olmayan, kafası karışık, tembel, ezberci, yeteneksiz, kısa yolcu, her şeyden şikayet eden, değer yargıları olmayan, şekilci, maneviyattan yoksun, apolitik, duygusuz, sığ, vurdumduymaz, depresif, dikkatsiz, saygısız, şımarık, toplumsal kurallara riayet etmeyen, agresif, çabuk pes eden, üşengeç, gamsız, yapay, ciddiyetten uzak, zevksiz, hedonist, egoist ve narsist” şeklindeki nefret söylemleri ile ötekileştirildiği görülmektedir.

Z kuşağına yönelik söylemler “Küfür, Aşağılama ve Hakaret” kategorisi odağında ele alındığında bu nesile yönelik ağır ithamların olduğu görülmektedir. Ekşi Sözlük yazarlarının yaptıkları yorumlarda “z*****, g** z*****, m**, en a**** kuşak, g** kuşağı, s***** b***** bir kuşak, insani vasıflardan uzak, b***** sürüsü, y**** kuşak, s****, iq yetersizleri, apaçi neslinin mutasyon geçirmiş hali, l** kuşak, zombi kuşağı” gibi nefret ve hakaret içeren ifadeleri ile Z kuşağını aşağıladıkları göze çarpmaktadır. Son olarak “Düşmanlık ve Savaş Söylemi” kategorisindeki girdilerde ise Z kuşağı daha çok anarşist bireyler olarak gösterilerek “z kuşağı terör örgütü” ve “zetö” gibi söylemlerle hain, terörist ve düşman ilan edilmektedirler. Bu tarz söylemler ile Z kuşağı meşru bir zeminden çıkarılarak zararlı ve tehlikeli bireyler olarak yansıtılmaktadır. Bu bulgular ışığında son bir değerlendirme yapmak gerekirse Z kusağının Eksi Sözlük’te daha çok eksik ve öznel vargılarla nefret sövlemlerine, avırcılığa ve siddete

maruz kaldıkları söylenebilmektedir. Daha önce yapılan araştırmalarda bu çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Dijital teknolojiler ve çevrimiçi ortamlar, kullanıcıların gündelik hayatını kolaylaştıran pek çok imkan sunarken aynı zamanda bireylerin birbirine şiddet uyguladıkları ve nefret söylemlerini dolaşıma soktukları sorunlu alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ortamın yerlileri olarak gösterilen gençler de bu noktada nefret söylemine en fazla maruz kalan bireyler olarak göze çarpmaktadır. UNICEF'in çevrimiçi anketi U-Report'un 2019 araştırma verilerine göre 30 ülkede gençlerin üçte birinin sosyal medyada nefret söylemlerine ve zorbalığa maruz kaldıkları görülmektedir (UNICEF, 2019). Yine 2021 yılında Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği'nin (TBİD) Birleşmiş Milletler Nüfus Fonunun (UNFPA) finansal desteği ile gerçekleştirdiği Türkiye'de Dijital Şiddet Araştırması'nda da dijital ortamda şiddet ve nefret söylemlerine en fazla gençlerin maruz kaldığı ortaya konulmuştur. Araştırmaya göre Türkiye'de 15-17 yaş arası her beş gençten biri dijital ortamda nefret içerikli söylemlerin hedefi olmaktadır (Şener ve Akbıyık, 2021: 4). Tüm bu sonuçlardan yola çıkılarak bu çalışma bağlamında şu öneriler geliştirilebilir. Bir kamusal alan olarak sosya medyada kullanıcılar içeriği/iletiyi inşa ederken hoşgörü, empati, ifade özgürlüğü ve anlayış çoğulculuğu gibi önemli ve olumlu değerlerin yayılmasında rol oynamalıdır. Özgürlükler alanı olarak ifade edilen sosyal medyanın mahiyetini zedeleyen nefret söylemi ifadelerinden kaçınılmalıdır.

Yazar Katkıları

Çalışmaya 1. Yazar: % 50, 2. Yazar: % 50, oranında katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

"Sosyal Medyada Z Kuşağına Yönelik Nefret Söylemi: Ekşi Sözlük Örneği" başlıklı makalemizin herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur ve yazarlar arasında da herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Açıkgöz, N. (2012). "Müştemilü'z- Zıddeyn-Oksimoron". *Türk Edebiyatı Dergisi*, (364), 65-67.
- Adıgüzel, O. Batur, H. Z. ve Ekşili, N. (2014). "Kuşakların Değişen Yüzü ve Y Kuşağı ile Ortaya Çıkan Yeni Çalışma Tarzı: Mobil Yakahlar." *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 165-182.
- Altunbay, M., & Bıçak, N. (2018). Türkçe Eğitimi Derslerinde "Z Kuşağı" Bireylerine Uygun Teknoloji Tabanlı Uygulamaların Kullanımı. *Zeitschrift Für Die Welt Dertürken/Journal Of World Of Turks*, 127-142.
- Altuntuğ, N. (2012). "Kuşaktan Kuşağa Tüketim Olgusu ve Geleceğin Tüketici Profil" *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 203-212.
- Arendt, H. (1994). *İnsanlık Durumu*. (Çev. Bahadır Sina Şener). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ataman, H. (2012). "Nefret Suçlarını Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinden Ele Almak: Etik, Sosyopolitik ve Bir İnsan Hakları Problemi Olarak Nefret Suçları", (Der. Yasemin Inceoğlu). *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları* (Ss. 47-80) İçinde. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2005). *Simülakrlar ve Simülasyon*. (Çev. Oya Adanır). Ankara: Doğu Batı Yayınları.

- Binark, M. (2010). “Nefret Söyleminin Yeni Medya Ortamında Dolaşıma Girmesi ve Türetilmesi”, (Der. Tuğrul Çomu). *Yeni Medyada Nefret Söylemi*. (Ss. 11-53) İçinde. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Chen, H. (2010) “Advertising And Generational Identity: A Theoretical Model”, *American Academy Of Advertising Conference Proceedings*, 132-140.
- Comte, A. (1974). *The Positive Philosophy: With A New Introduction By Abraham S. Blumberg*. Ams Press.
- Connolly, W.E. (2020). *Kimlik ve Farklılık*. (Çev. Fermâ Lekesizalın). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Coşkun, A. (2021). *Dijital Medya Çağında Yalnızlık*. Ankara: İksad Yayınevi.
- Çetin, C., & Karalar, S. (2016). X, Y ve Z Kuşağı Öğrencilerin Çok Yönlü Ve Sınırsız Kariyer Algıları Üzerine Bir Araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14 (28), 157-197
- Çomu, T. Ve Binark, M. (2013). “Yeni Medya Ortamlarında Nefret Söylemi”, (Ed. Mahmut Çınar). *Medya ve Nefret Söylemi Kavramlar Mecralar Tartışmalar*. (Ss. 199-216) İçinde. İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Dacheux, É. (2019). “Kamusal Alan, Kamu Yararı ve Medya”, (Çev.Esra Keloğlu). *Kamusuz Yararlar Ülkesi. Sağ Popülist Siyaset Çağında Medya ve Kamu Yararı İlkesi*. (Der. Hüseyin Köse). (ss.79-102) içinde. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Deloitte (2021). 2021 Y ve Z Kuşakları Araştırması. <https://www2.deloitte.com/tr/tr/pages/human-capital/articles/millennialsurvey-2021.html>
- Ekşi Sözlük. (2022, June 21). <https://eksisozluk.com/>
- Ekşi Sözlük Nefret Söylemi Denetim Projesi. (2022, June 21). <https://eksisozluk.com/eksi-sozluk-nefret-soylemi-denetim-projesi--2875131>
- Erden Ayhün, S. (2013). Kuşaklar Arasındaki Farklılıklar ve Örgütsel Yansımaları. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 93-112.
- Gallacher, J. ve Bright, J. (2021). Hate Contagion: Measuring The Spread And Trajectory Of Hate On Social Media. <https://www.preprints.org/>
- Gilbaugh, P. (2009). “Supervision Of Intergenerational Dynamics” University Of Iowa School Of Social Work – National Resource Center For Family Centered Practice “Committed To Excellence Through Supervision,” P.4-6.
- Gümüş, N. (2020). Z Kuşağı Tüketicilerin Satın Alma Karar Tarzlarının İncelenmesi, *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 15 (58), 381-396.
- Güngör, A. (2014). İkirciklem (Oxymoron) Uyumsuzluğun Uyumu. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1(23), 102-121.
- Habermas, J. (2018). *Kamusalılığın Yapısal Dönüşümü*. (Çev. Tanıl Bora ve Mithat Sancar). İstanbul: İletişim Yayınları
- Keyman, F. (2013). “Sunuş – Nefret Söylemi, Nefret Suçu, Demokrasi Ve Birlikte Yaşama: Türkiye Örneği”, (Ed.Mahmut Çınar). *Medya ve Nefret Söylemi Kavramlar Mecralar Tartışmalar*. (Ss.7-14) İçinde. İstanbul: Hrant Dink Vakfı.
- Le Ban, C. (2000). *Kitleler Psikolojisi (Çev. Tolga Saçlıoğlu)*. İstanbul:Times Yayınları

- Lehto, Y.X., Jang, S. Francis, A. And O'leary, J. (2008). "Exploring Tourism Experience Sought: A Cohort Comparison Of Baby Boomers And The Silent Generation", *Journal Of Vacation Marketing*, 14(3), 237-252.
- Lower, J. (2008). Brace Yourself Here Comes Generation Y, *Critical Care Nurse*, 28 (5).
- Mannheim, K. (1970). The Problem Of Generations. *Psychoanalytic Review*. 57 (3), Pp.378- 404.
- Marshall, G. (2005). *Sosyoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim Sanat Yayınları.
- Mcluhan, M. Ve Fiore, Q. (2012). *Medya Mesajı, Medya Masajıdır. Mcluhan'ın İzinde Medyayı Anlama Kılavuzu*. (Çev. İlke Haydaroğlu). İstanbul: Mediacat Kitapları.
- Mercan, N. (2016). "X, Y ve Z Kuşağı Kadınların Farklı Tüketim Alışkanlarının Modern Dünyada İnşa Edilmesi", *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), S. 59-70.
- Öz, Ü. (2015). *XYZ Kuşaklarının Özellikleri ve Y Kuşağının Örgütsel Bağlılık Düzeyi Analizi*. Ankara: Atılım Üniversitesi
- Öztekin, H. (2015). Yeni Medyada Nefret Söylemi: Ekşi Sözlük Örneği. *Journal of International Social Research*, 8(38), 925-936.
- Sözeri, C. (2012). Yazılı Basında Nefret Söylemi ve Mücadele Yolları, İnceoğlu Y. (Der.), *Nefret Söylemi ve Nefret Suçları*, (1. Baskı), (s. 205-222), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Şener, G. ve Abınık, N. (2021). Türkiye'de Dijital Şiddet Araştırması.
- Tuncer, A. İ., & Tuncer, M. U. (2016). Eğlence Reklamlarının Viral Uygulamaları ve Z Kuşağı Üzerinden Bir Değerlendirme. *TRT Akademi Eğlence Endüstrisi*, 210-229.
- Türkiye'nin En Kapsamlı Z Kuşağı Araştırması, (2021). <https://www.marketingturkiye.com.tr/haberler/turkiyenin-en-kapsamli-z-kusagi-arastirmasi/>
- UNICEF. (2019). UNICEF poll: More than a third of young people in 30 countries report being a victim of online bullying. <https://www.unicef.org/press-releases/unicef-poll-more-third-young-people-30-countries-report-being-victim-online-bullying>
- Weber, A. (2009). *Nefret Söylemi El Kitabı*. (Çev. Metin Çulhaoğlu). Strazburg: Avrupa Konseyi Yayınları.
- Yüksekbilgili, Z. (2013). Türk Tipi Y Kuşağı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (45), 342-353.
- Zemke, R., Raines, C., Filipczak, B. (2013). *Generations At Work: Managing The Clash Of Boomers, Gen Xers, And Gen Yers In The Workplace*, 2nd Ed., Amacom, Usa.

Extended Abstract

Social media is a medium where different ideas circulate. This area is conceived as a democratic ground that guarantees freedom of thought. However, while individuals express themselves in social media, they can also cause hate speech categories such as race, religion, language, ethnicity, sexism, disability and old age. However, freedom of expression on social media should be understood with the following expressions that Dacheux borrowed from Habermas thought: "For democracy to exist, there must be real political communication, that is, the exchange of discourses and opposing images in the public sphere about the general interest of the people"

(2019: 80). From this point of view, social media turns into a ground where differences are tried to be destroyed with discriminatory discourses rather than the exchange of opposing images. Especially when it comes to generation gap, which is one of the popular topics of the age, it can be said that a generation usually refers to the next generation with a negative discourse. However, according to Chen, each generation adopts the values, attitudes and lifestyles required by the time period in which they live (2010: 132). The members of Generation Z, who were born in 2000 and after, are also known as the Crystal Generation, Internet Generation, Next Generation, Generation I, Instant Online and iGen generation born into technology, and their previous attitudes, behaviors, lifestyles and socialization styles. differ sharply from generations. Such a separation causes Generation Z to be at the center of hate speech. In this study, it is analyzed how hate speech against generation Z is constructed in Ekşi Sözlük, one of the popular online dictionaries. In this context, 227 titles were identified in Ekşi Sözlük about Generation Z and the title of Generation Z, which received the most entries from these titles, was determined as the sample of the study. The title of Generation Z consists of 161 pages as of June 15, 2022 and includes 1610 entries. These entries were collected using the Selenium test tool to avoid data loss. Then, the contents containing hate speech were identified, categorized and interpreted with descriptive analysis method. These categories are "Exaggeration, Attribution, Distortion", "Swearing, Insult, Insulting" and finally "Enmity, War Discourse".

When an evaluation is made in the context of the "Exaggeration, Attribution, Distortion" category, it is seen that the Z generation is accused and marginalized in many issues. First, this generation has been accused of being addicted to the technology they were born into. It is stated that they spend a significant part of their time on social media, and they are referred to by names such as "Instagram generation, Tiktok generation". It is often emphasized that they live only in the virtual world, and this situation is expressed as destroying the perception of reality of the Z generation. Although they have easy access to information, they are considered individuals who do not read, are far from curiosity, and cannot reason to distinguish good from bad. It has been defined as the generation that is not aware of the distinction between knowing something and memorizing something, and has been shown as a rote generation. Another negative comment of Ekşi Sözlük writers about the Z generation is that the members of this generation are apolitical. Generation Z individuals are portrayed as individuals who do not follow the agenda of the country and the world, are unaware of political issues, do not have any idea about even the most basic issues, and do not vote. It is also among the frequently mentioned comments that the basic motivation of the Z generation is the freedom of consumption. When the comments in this category are evaluated in general, it is seen that the Z generation is "impatient, unhappy, far from the act of loyalty, simplistic, lacking judgment, selfish, overly sensitive, far from empathy, not taking responsibility, social media addict, consumption crazy, unfocused, insensitive, quick-tempered. bored, devoid of loyalty, confused, lazy, rote, incompetent, short traveller, complaining about everything, lacking value judgments, formalist, devoid of spirituality, apolitical, callous, shallow, callous, depressed, careless, disrespectful, spoiled, spoiled by social rules. It has been determined that he has been exposed to hate speeches such as "non-observant, aggressive, quick to give up, lazy, careless, artificial, far from seriousness, tasteless, hedonistic, egoistic and narcissistic".

When the entries in the category of "cursing, insulting and insulting" were examined, it was determined that Generation Z was exposed to hate speech with heavy accusations. In the comments made by Ekşi Sözlük writers, it is striking that they humiliate the Z generation with their hateful and insulting expressions. Finally, in the entries in the category of "Enmity and War Discourse", the Z generation is shown as anarchist individuals and they are declared traitors, terrorists and enemies with discourses such as "generation z terrorist organization" and "zeto". With such discourses, the Z generation is removed from legitimate ground and reflected as harmful and dangerous individuals. To evaluate in the light of these findings, it can be said that the Z generation is more exposed to hate speech, discrimination and violence with incomplete and subjective judgments in Ekşi Sözlük.

space, users should play a role in spreading important and positive values such as tolerance, empathy, freedom of expression and pluralism of understanding while constructing the content/message. Expressions of hate speech that undermine the nature of social media, which is defined as an area of freedom, should be avoided.